Комунальний заклад Сумської обласної ради
«Сумський фаховий медичний коледж»

ЗАТВЕРДЖУЮ
Заступник директора
з навчальної роботи
_____ Людмила Ляшенко
«02» 09 2026

РОБОЧА ПОГРАМА ВИРОБНИЧОЇ ПРАКТИКИ

Галузь знань:	**22 Охорона здоров'я**
Спеціальність:	**І6 Технологія медичної діагностики та лікування**
Освітньо-професійна програма:	**Лабораторна діагностика**
Розробники:	**Марина Кісільова** **Вадим Машков** **Наталія Поліщук**
Обсяг кредитів ECTS:	**4,5**
Загальна кількість годин:	**135**

Робочу програму розглянуто та схвалено
на засіданні ЦК ОКЗСК
Протокол від «01» 09 2026 № 1
Голова ЦК _____ Марина КІСІЛЬОВА

ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА

№ з/п	Найменування відділення	Кількість днів	Години		
			Загальна кількість	Робота в ЗОЗ	Самостійна робота
1.	**Клініко-діагностична лабораторія**	5	45	30	15
2 .	**Бактеріологічна лабораторія**	5	45	30	15
3.	**Санітарно-гігієнічна лабораторія**	5	45	30	15
	Усього:	**15**	**135**	**90**	**45**

Перелік компетентностей

СК1. Здатність здійснювати професійну діяльність відповідно до законодавства та протоколів, рекомендацій щодо безпеки життєдіяльності охорони праці в галузі.

СК2. Здатність здійснювати відбір, приймання, обробку зразків та проб відповідно до чинного законодавства і прописаних у лабораторії стандартних процедур.

СК3. Здатність оцінювати вплив біологічних, фізичних та хімічних чинників переданалітичного етапу на результати лабораторних досліджень в межах своєї компетентності згідно посадової інструкції.

СК5. Здатність застосувати загальні та спеціальні методи і технології дослідження проб різного походження у лабораторіях відповідного профілю та розуміти принципи дії цих методів в межах своєї професійної компетенції.

СК7. Здатність на належному рівні виконувати внутрішньолабораторний контроль якості лабораторних досліджень, проводити документування отриманих результатів в межах, що стосуються його діяльності.

СК8. Здатність використовувати теоретичні знання та практичні навички під час проведення лабораторних досліджень з подальшим професійним розвитком.

СК9. Здатність до дотримання принципів медичної етики та деонтології.

СК10. Здатність дотримуватися нормативних та етичних вимог щодо професійної діяльності, а також право пацієнта на захищати отримання допомоги/медичних послуг на належному рівні.

Результати навчання

РН1. Знати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності вільного демократичного суспільства, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні.

РН2. Використовувати знання медико-біологічних, фізико-хімічних освітніх компонентів, медичної термінології у професійній діяльності.

РН3. Виконувати підготовку обладнання та реактивів для дослідження при здійсненні професійної діяльності, дотримуючись правил охорони праці та техніки безпеки в галузі.

РН4. Проводити якісний відбір, транспортування та зберігання біологічного матеріалу для отримання достовірних результатів дослідження.

РН 5. Дотримуватися правил ефективної взаємодії в команді, спілкуватися державною та іноземною мовами у професійній діяльності.

РН6. Застосовувати сучасні інформаційні та комунікаційні технології для пошуку інформації та документування результатів професійної діяльності.

РН 7. Дотримуватися вимог санітарно-гігієнічного режиму, охорони праці та безпеки життєдіяльності, пожежної безпеки у професійній діяльності.

РН 8. Здійснювати відбір, підготовку проб та зразків для проведення лабораторних досліджень.
РН10. Працювати з відповідними інструментами, приладами та обладнанням в лабораторіях різного профілю при проведенні досліджень.
РН12. Виконувати клінічні лабораторні дослідження відповідно до посадових інструкцій.
РН13. Проводити біохімічні дослідження відповідно до посадових інструкцій.
РН15. Проводити санітарно-гігієнічні дослідження об'єктів довкілля, фізичних і хімічних чинників, антропогенного впливу, виробничого середовища, харчових продуктів відповідно до посадових інструкцій.
РН18. Проводити лабораторні дослідження в умовах війни та надзвичайних станів.

РН 19. Проводити знезараження інфікованого матеріалу та дезінфекцію і стерилізацію медичного інструментарію.
РН 20. Дотримуватись принципів медичної етики та деонтології у професійній діяльності.

ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ОСВІТИ НА ПРАКТИЦІ

1. Своєчасно прибути на базу практики.
2. Вивчити і суворо дотримуватись правил охорони праці, техніки безпеки і санепідрежиму.
3. Виконувати всі завдання, передбачені програмою практики та правила внутрішнього розпорядку лікувально-профілактичного закладу.
4. Нести відповідальність за виконану роботу і її результати на рівні зі штатними працівниками лікувальної установи.
5. Подавати в коледж щоденник практики, характеристику та індивідуально виконані завдання (при наявності).
6. Брати активну участь у суспільному житті колективу лікарні (п'ятихвилинки, конференції, конкурси тощо).
7. По закінчення практики брати участь у підсумковій конференції.
8. Дотримуватися правил медичної етики та деонтології.
9. Проводити санітарно-освітню роботу з пацієнтами та їх родичами, вагітними та породіллями.
10. Своєчасно складати залік з практики.

Здобувачі освіти повинні знати:

- основи законодавства України про охорону здоров'я, постанови і рішення Уряду України з питань охорони здоров'я і навколишнього середовища;
- нормативні документи з дотримання санітарно-протиепідемічного режиму в лікувально-профілактичних установах, організації роботи пологових та гінекологічних відділень, жіночих консультацій, правила техніки безпеки під час роботи з медичним інструментарієм і обладнанням; питання організації діяльності екстремальної медицини та медичної служби цивільної оборони.
- принципи виготовлення розчинів різної концентрації; особливостей миття лабораторного посуду, стерилізації, дезінфекції тощо;
- принципи та норми медичної етики та деонтології;
- оволодіння основами медичної термінології;
- особливості обладнання робочого місця для проведення гематологічних досліджень;
- особливості підготовки пацієнта до гематологічних досліджень, взяття крові, доставки її в лабораторію.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- проведення і визначення показників загального клінічного аналізу крові та додаткових гематологічних досліджень (різними методами);
- оцінювання результатів дослідження за критерієм «норма/патологія»;

• оформлення результатів дослідження та ведення затвердженої звітно-облікової документації
• визначення показників загального клінічного аналізу крові (ШОЕ, гемоглобіну, кількості еритроцитів та лейкоцитів, колірного показника та інших індиксів) різними методами.
• виготовляти розчини різної концентрації;
• проводити миття лабораторного посуду, його дезінфекцію та стерилізацію;
• проводити взяття крові на загальний клінічний аналіз, додаткові гематологічні дослідження;
• виготовляти препарати із бульйонної та агарової культур мікроорганізмів, патологічного матеріалу, нативні препарати, «завислу» і «роздавлену» краплю;
• фарбувати препарати простими та складними методами;
• визначати основні морфотинкторіальні властивості збудників інфекційних хвороб;
• виготовляти основні, спеціальні, диференціально-діагностичні середовища та середовища для анаеробів;
• вимірювати і давати оцінки температурному режиму, вологості, швидкості руху повітря, атмосферному тиску;
• відбирати проби ґрунту для лабораторного дослідження;
• проводити дослідження ґрунту;
• відбирати проби води і консервувати їх;
• визначати фізичні та хімічні показники якості води;
• визначати вміст залишкового хлору у воді;
• визначити вміст активного хлору у дезінфікуючих засобах;
• відбирати проби стічної води;
• визначати освітленість за допомогою люксметра.

І. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА В КЛІНІКО-ДІАГНОСТИЧНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ

Мета:

• знайомство з клініко-діагностичною лабораторією (КДЛ), її структурними підрозділами, завданнями та функціями, приміщенням, режимом роботи; обладнанням, апаратурою;
• вивчення правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки, правил особистої гігієни, професійної безпеки, протиепідемічного режиму під час роботи в КДЛ;
• ознайомлення з чинними наказами МОЗ України та обласного управління охорони здоров’я, екологічним і санітарно-епідеміологічним станом регіону, країни;
• знання принципів виготовлення розчинів різної концентрації; особливостей миття лабораторного посуду, стерилізації, дезінфекції тощо;
• знання принципів та норм медичної етики та деонтології;
• оволодіння основами медичної термінології;
• вивчення посадових обов'язків лаборанта (медицина);
• знання особливостей обладнання робочого місця для проведення гематологічних досліджень;
• знання особливостей підготовки пацієнта до гематологічних досліджень, взяття крові, доставки її в лабораторію;
• проведення і визначення показників загального клінічного аналізу крові та додаткових гематологічних досліджень (різними методами);
• ознайомлення з новітніми методами гематологічних досліджень, досягненнями медицини;
• знання нормальних показників гематологічних досліджень та їх зміни при патологічних процесах;
• оцінювання результатів дослідження за критерієм «норма/патологія»;

• оформлення результатів дослідження та ведення затвердженої звітно-облікової документації.

РОЗПОДІЛ ЧАСУ НА ПРАКТИЦІ

№ з/п	Найменування розподілу практики	Кількість годин		
		Усього	Робота в бактеріологічній лабораторії	СРС
1	Ознайомлення з КДЛ, її структурними підрозділами, завданнями та функціями, приміщенням, режимом роботи; обладнанням, апаратурою тощо. Проходження інструктажу з техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки тощо	5	3	2
2.	Миття та підготовка до стерилізації лабораторного посуду. Стерилізація. Виготовлення дезінфікуючих розчинів, дезінфекція відпрацьованого матеріалу, робочого місця, інструментарію, лабораторного посуду, рук тощо.	10	5	5
3.	Взяття крові на загальний клінічний аналіз та визначення показників різними методами. Новітні технології. Оцінювання результатів дослідження за критерієм «норма/патологія»	20	15	5
4.	Взяття крові для визначення додаткових гематологічних показників. Методи дослідження. Новітні технології. Оцінювання результатів за критерієм «норма/патологія»	10	7	3
	Усього:	**45**	**30**	**15**

Здобувачі освіти повинні знати:

• особливості морфології клітин гранулоцитарного, агранулоцитарного, еритроцитарного та мегакаріоцитарного рядів;
• функції еритроцитів, лейкоцитів, тромбоцитів;
• нормальні показники периферійної крові дорослої людини; вікові зміни складу крові;
• особливості обладнання робочого місця та порядку взяття крові на загальний клінічний аналіз, визначення додаткових гематологічних показників;
• методи визначення показників загального клінічного аналізу крові та додаткових гематологічних досліджень;
• кількісні зміни лейкоцитів;
• особливості зміни лейкоцитарної формули при різній патології;
• види зсувів лейкоцитарної формули;
• дегенеративні зміни лейкоцитів;
• зміни морфології еритроцитів та елементи патологічної регенерації;
• методи лабораторної діагностики геморагічних захворювань, їх значення;
• методи визначення груп крові та резус-фактора, важливість їх визначення.

Здобувачі освіти повинні вміти:

• дотримуватися правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежного режиму, правил особистої гігієни, професійної безпеки, протиепідемічного режиму, вимог асептики та антисептики під час роботи з кров'ю;

- надавати першу медичну допомогу при нещасних випадках;
- обладнати робоче місце для гематологічних досліджень;
- виготовляти розчини різної концентрації;
- проводити миття лабораторного посуду, його дезінфекцію та стерилізацію;
- проводити взяття крові на загальний клінічний аналіз, додаткові гематологічні дослідження;
- визначати показники загального клінічного аналізу крові: ШОЕ, гемоглобін, еритроцити, лейкоцити, колірний показник та інші індекси (різними методами);
- виготовляти, фіксувати, забарвлювати мазки крові для підрахунку лейкоцитарної формули; техніка підрахунку;
- розрізняти морфологію клітин лейкоцитарного ростку нормальної периферійної крові та при різних патологічних процесвх;
- визначати абсолютні та відносні числа лейкоцитів;
- визначати кількість тромбоцитів і ретикулоцитів, осмотичну резистентність еритроцитів, гематокрит різними методами;
- визначати час згортання крові та тривалість кровотечі різними методами;
- визначати групи крові та резус-фактор різними методами;
- володіти новітніми технологіями при проведенні гематологічних досліджень;
- вести звітно-облікову документацію, оформляти результати дослідження та оцінювати їх за критерієм «норма/патологія»;
- знешкоджувати відпрацьований біологічний матеріал, проводити дезінфекцію робочого місця, лабораторного посуду, приладів, апаратури, рук тощо під час і після дослідження.

Здобувачі освіти повинні бути поінформовані про:
- структуру лабораторної служби, організацію та обладнання КДЛ;
- структурні підрозділи лабораторії та їх функції;
- правила техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки, правилами особистої гігієни, професійної безпеки, протиепідемічного режиму, вимоги асептики та антисептики під час роботи в КДЛ;
- роль лаборанта (медицина) як фахівця в системі охорони здоров'я, його основні завдання, права та обов'язки;
- значення гематологічних досліджень для діагностики, лікування та прогнозу різних захворювань;
- новітні технології для проведення гематологічних досліджень;
- види звітно-облікової документації;
- форми та порядок проведення внутрішньо- та міжлабораторного контролю якості;
- чинні накази та інструктивні листи МОЗ України, обласного управління охорони здоров’я.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Структура, функції та організація роботи КДЛ. Обов’язки лаборанта на робочому місці.
2. Правила техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки, особистої гігієни, протиепідемічного режиму, вимоги асептики та антисептики при проведенні лабораторних досліджень.
3. Виготовлення розчинів різної концентрації; проведення миття лабораторного посуду, його дезінфекції та стерилізації.
4. Знешкодження відпрацьованого матеріалу, проведення дезінфекції робочих поверхонь, лабораторного посуду, приладів, апаратури, рук під час і після дослідження.
5. Особливості обладнання робочого місця для взяття крові на загальний клінічний аналіз та його проведення.
6. Визначення показників загального клінічного аналізу крові (ШОЕ, гемоглобіну, кількості

еритроцитів та лейкоцитів, колірного показника та інших індиксів) різними методами. Значення досліджень.
7. Техніка виготовлення мазків крові. Обробка предметних стекол. Методи фіксації та забарвлення мазків крові.
8. Особливості морфології клітин гранулоцитарного, агранулоцитарного, еритроцитарного, мегакаріоцитарного ряду. Функції клітин крові.
9. Техніка підрахунку лейкоцитарної формули.
10. Розрахунок абсолютних та відносних чисел лейкоцитів.
11. Нормальні показники периферійної крові дорослої людини; вікові зміни складу крові.
12. Зміни показників загального аналізу крові при різній патології. Значення дослідження.
13. Кількісні зміни лейкоцитів та їх видів, значення дослідження.
14. Зсуви лейкоцитарної формули.
15. Дегенеративні зміни лейкоцитів.
16. Зміни морфології еритроцитів та елементи патологічної регенерації.
17. Особливості взяття крові для визначення додаткових гематологічних показників.
18. Визначення кількості тромбоцитів, ретикулоцитів, осмотичної резистентності еритроцитів, гематокриту різними методами, значення дослідження.
19. Методи лабораторної діагностики геморагічних захворювань, значення дослідження.
20. Визначення груп крові та резус-фактора різними методами, значення дослідження.
21. Оформлення результатів дослідження та оцінювання їх за критерієм «норма/патологія», звітно-облікова документація.
22. Надання першої медичної допомоги при нещасних випадках.

II. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА В БАКТЕРІОЛОГІЧНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ

Мета:

• знайомство зі структурою бактеріологічної лабораторії: приміщенням, апаратурою, обладнанням тощо та їх призначенням;
• вивчення правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протипожежної безпеки, протиепідемічного режиму, особистої гігієни, професійної безпеки;
• ознайомлення з чинними наказами МОЗ України та обласного управління охорони здоров'я, екологічним і санітарно-епідеміологічним станом регіону, країни;
• удосконалення теоретичних знань та практичних навичок з виготовлення основних розчинів барвників, виготовлення мазків-препаратів, поживних середовищ, посіву патологічного матеріалу;
• ознайомлення із сучасними методами діагностики та досягненнями медицини.

РОЗПОДІЛ ЧАСУ НА ПРАКТИЦІ

№ з/п	Найменування розподілу практики	Кількість годин		
		Усього	Робота в бактеріологічній лабораторії	СРС
1.	Миття та підготовка до стерилізації лабораторного посуду. Стерилізація.	4	2	2
2.	Виготовлення дезінфікуючих розчинів, дезінфекція відпрацьованого матеріалу, робочого місця, інструментарію, лабораторного посуду, рук	8	5	3

	тощо			
3.	Виготовлення насичених розчинів барвників, спиртово-карболових, спиртово-лужних і спиртово-водних розчинів	7	5	2
4.	Виготовлення препаратів з бульйонної та агарової культур, з патологічного матеріалу, нативних препаратів і “зависла” і “роздавлена” краплі. Виготовлення мазків-відбитків	8	5	3
5.	Забарвлення препаратів простими і складними методами, мікроскопія, морфотинкторіальні властивості мікроорганізмів	5	5	-
6.	Виготовлення основних, спеціальних, диференціально-діагностичних, середовищ для культивування анаеробів	5	3	2
7.	Посів патологічного матеріалу на живильні середовища. Вивчення характеру росту на рідких та щільних поживних середовищах	8	5	3
	Усього :	**45**	**30**	**15**

Здобувачі освіти повинні знати:

- структуру бактеріологічної лабораторії, її обладнання, апаратуру тощо;
- правила техніки безпеки, охорони праці в галузі, виробничої санітарії, протипожежної безпеки, протиепідемічного режиму, професійної безпеки, особистої гігієни тощо;
- основні методи лабораторних досліджень: бактеріоскопічний, бактеріологічний, біологічний, серологічний, алергологічний;
- основні принципи класифікації мікроорганізмів;
- морфологію, хімічний склад і фізіологію мікроорганізмів;
- поширення мікроорганізмів у природі та вплив факторів навколишнього середовища на мікроорганізми;
- дезінфекцію та стерилізацію;
- генетику мікроорганізмів;
- живильні середовища та їх класифікацію;
- вчення про антибіотики та хіміопрепарати, бактеріофаги, пріони;
- визначення чутливості мікроорганізмів до антибіотиків;
- поняття про інфекцію;
- фіксувати, маркувати, зважувати і заражати лабораторних тварин різними способами;
- чинні накази МОЗ України, інструктивні матеріали під час роботи з інфікованим матеріалом, культурами мікроорганізмів, обладнанням, апаратурою тощо.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- обладнати робоче місце для дослідження;
- дотримуватись правил техніки безпеки, охорони праці в галузі, протиепідемічного режиму, протипожежної безпеки, професійної безпеки, особистої гігієни тощо в бактеріологічній лабораторії;
- дотримуватись чинних наказів МОЗ України, інструктивних матеріалів під час роботи з інфікованим матеріалом, культурами мікроорганізмів, обладнанням, апаратурою тощо;
- мити та готувати до стерилізації лабораторний посуд;
- виготовляти дезінфікуючі розчини;

- проводити дезінфекцію та стерилізацію;
- проводити контроль стерилізації фізичними, хімічними та біологічними тестами;
- виготовляти насичені розчини барвників, спирто-карболові, спиртово-лужні, спиртово-водні;
- виготовляти препарати із бульйонної та агарової культур мікроорганізмів, патологічного матеріалу, нативні препарати, «завислу» і «роздавлену» краплю;
- фарбувати препарати простими та складними методами;
- визначати основні морфотинкторіальні властивості збудників інфекційних хвороб;
- виготовляти основні, спеціальні, диференціально-діагностичні середовища та середовища для анаеробів;
- проводити взяття, транспортування, підготовку матеріалу для бактеріологічного дослідження при бактерійних інфекціях;
- оформляти супровідну документацію, приймати і реєструвати матеріал для дослідження;
- проводити посіви патологічного матеріалу на поживні середовища різними способами;
- характеризувати ріст на рідких і щільних поживних середовищах;
- виділяти чисту культуру;
- оформляти і виписувати результати досліджень;
- вести обліково-звітну документацію.

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:
- бактеріологічну лабораторію, напрями її досліджень;
- робоче місце лаборанта (медицина) бактеріологічної лабораторії;
- техніку безпеки, охорону праці в галузі, протипожежної безпеки;
- виробничу санітарію, протиепідемічний режим, професійну безпеку, особисту гігієну тощо;
- стерилізацію та дезінфекцію;
- етапи бактеріологічного методу дослідження;
- бактеріофаги та антибіотики;
- діагностичні сироватки та діагностикуми;
- сучасні методи діагностики;
- чинні накази МОЗ України та обласного управління охорони здоров'я, екологічний і санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Організація та обладнання мікробіологічної лабораторії, правила роботи.
2. Підготовка посуду до стерилізації та стерилізація.
3. Будова печі Пастера, парового стерилізатора, згортувача сироватки. Правила роботи з апаратурою. Тести для перевірки якості стерилізації.
4. Миття лабораторного посуду (нового і того, що використовувався).
5. Виготовлення дезінфікуючих розчинів.
6. Дезінфекція рук, робочого місця, інструментарію, піпеток, відпрацьованого матеріалу тощо.
7. Виготовлення препаратів. Забарвлення їх простими та складними методами, мікроскопія. Визначення морфології бактерій.
8. Виготовлення препаратів «завислої» та «роздавленої» крапель.
9. Виготовлення МПА, етапи, визначення pH.
10. Виготовлення диференціально-діагностичних, спеціальних, середовищ для анаеробів. Тест-системи для біохімічної ідентифікації бактерій.
11. Проведення посіву на живильні середовища.
12. Характеристика колонії, що виросли на щільному та рідкому живильних середовищах.

13. Виділення чистої культури бактерій.
14. Якісні проби виявлення бактеріофагу. Фаготипування.
15. Визначення чутливості мікроорганізмів до антибіотиків.

ІІІ. ВИРОБНИЧА ПРАКТИКА У САНІТАРНО-ГІГІЄНІЧНІЙ ЛАБОРАТОРІЇ

Мета:

- знайомство з базою практики, цілями та завданнями;
- вивчення правил техніки безпеки, особистої гігієни та охорони праці в галузі на різних робочих місцях в санітарно-гігієнічній лабораторії;
- вивчення нормативно-технічної та законодавчої документації в галузі гігієни та санітарії;
- робота з обліково-звітною документацією;
- вивчення методик лабораторного контролю за об'єктами довкілля;
- проведення дослідження показників мікроклімату;
- проведення дослідження показників ґрунту;
- проведення дослідження питної та стічної води;

РОЗПОДІЛ ЧАСУ НА ПРАКТИЦІ

№ з/п	Найменування розділу практики	Кількість годин		
		Усього	Практика	СРС
1.	Загальне знайомство з базою практики. Інструктаж з техніки безпеки. Робота з нормативно-технічною документацією	8	5	3
2.	Вимірювання температурно-вологісного режиму закритих приміщень.	8	5	3
3.	Відбір проб ґрунту. Лабораторне дослідження ґрунту	13	10	3
4.	Відбір проб води. Консервування проб води. Лабораторне дослідження питної та стічної води	8	5	3
5.	Визначення показників штучної та природної освітленості приміщень	8	5	3
	Усього:	**45**	**30**	**15**

Здобувачі освіти повинні знати:

- основні розділи роботи санітарно-гігієнічної лабораторії;
- нормативно-технічні та законодавчі документи в галузі гігієни та санітарії;
- правила техніки безпеки, охорони праці в галузі та особистої гігієни при роботі в санітарно-гігієнічній лабораторії;
- права та обов'язки лаборанта (медицина);
- принципи гігієнічного нормування чинників довкілля;
- санітарно-гігієнічне та епідеміологічне значення ґрунту;
- гігієнічні вимоги до показників параметрів мікроклімату;
- гігієнічні вимоги до житла і забудівлі населених місць;
- гігієнічні вимоги до водопостачання, показники якості питної води та методи їх дослідження;
- гігієнічні вимоги до штучного та природного освітлення.

Здобувачі освіти повинні вміти:

- організувати робоче місце в санітарно-гігієнічній лабораторії;
- дотримуватись правил техніки безпеки, охорони праці в галузі та особистої гігієни при роботі;

- працювати з нагрівальними приладами, лабораторним посудом, кислотами, лугами, легкозаймистими речовинами тощо;
- працювати з нормативно-законодавчими документами;
- вимірювати і давати оцінки температурному режиму, вологості, швидкості руху повітря, атмосферному тиску;
- відбирати проби ґрунту для лабораторного дослідження;
- проводити дослідження ґрунту;
- відбирати проби води і консервувати їх;
- визначати фізичні та хімічні показники якості води;
- визначати вміст залишкового хлору у воді;
- визначити вміст активного хлору у дезінфікуючих засобах;
- відбирати проби стічної води;
- визначати освітленість за допомогою люксметра;
- розраховувати світловий коефіцієнт, КПО у приміщенні;

Здобувачі освіти мають бути поінформовані про:

- нові методи санітарно-гігієнічних досліджень;
- чинні накази МОЗ України, інструктивні листи;
- екологічний і санітарно-епідеміологічний стан регіону, країни;
- посадові обов’язки лаборанта (медицина) в санітарно-гігієнічній лабораторії.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДО ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО ЗАЛІКУ

1. Зміст і завдання гігієни та санітарії. Зв'язок з іншими медичними дисциплінами та екологією.
2. Навколишнє середовище та чинники, що його формують. Класифікація чинників довкілля, їх вплив на здоров'я людей.
3. Методи санітарно-гігієнічних досліджень. Гігієнічне нормування.
4. Роль метрології та стандартизації в діяльності санітарно-епідеміологічної служби.
5. Фізичні чинники повітря та їх гігієнічне значення.
6. Температура повітря, гігієнічне значення, методика визначення.
7. Вологість повітря, гігієнічне значення, методика визначення.
8. Атмосферний тиск, гігієнічне значення, методика визначення.
9. Швидкість руху повітря, гігієнічне значення, методика визначення.
10. Методика досліджень фізико-хімічних властивостей ґрунту.
11. Способи й методи знезаражування стічних вод.
12. Гігієнічне та епідеміологічне значення води. Показники якості питної води.
13. Основні методи очищення, знезаражування та поліпшення якості води.
14. Методи відбору проб води для дослідження консервування та зберігання проб води.
15. Органолептичні та фізичні властивості води, методи дослідження.
16. Методика відбору і консервування проб стічної води.
17. Фізико-гігієнічні показники стічної води, методика їх визначення.
18. Методи дослідження природного та штучного освітлення.
19. Правила техніки безпеки, охорони праці та особистої гігієни при роботі в санітарно-гігієнічній лабораторії.

IV. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

З метою набуття здобувачами освіти під час практики умінь та навичок самостійно розв'язувати виробничі, наукові і організаційні завдання та активізувати їхню діяльність, розширити світогляд, підвищити ініціативу здобувачам освіти пропонується виконати такі індивідуальні завдання:

- виготовити тематичні санбюлетені (стенди, таблиці, муляжі, кросворди тощо) за рекомендаціями методичних керівників практики;
- проводити профорієнтаційну роботу серед працюючої молоді в лікувально- профілактичних установах та школах за місцем проходження практики;
- вивчати структуру захворювань у місцях проходження практики (збирати статистичні дані з окремих патологічних одиниць), враховуючи дані сучасної екологічної ситуації.

V. МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ:

- виконати програму практики;
- вивчити функціональні обов'язки, які закріплені за здобувачами освіти на їхніх робочих місцях;
- опрацювати інструкції з техніки безпеки;
- вивчити зразки заповнення медичної документації (медсестринські історії хвороби, листки призначення, температурні листки тощо);
- вести щоденники згідно з вимогами;
- виконувати всі обов'язки здобувача освіти під час практики.

VI. ФОРМИ І МЕТОДИ КОНТРОЛЮ:

- проводити під час практики чітку систему змінного та підсумкового контролю виконання програми практики;
- проводити після закінчення певного розділу практики побригадно окремий контроль (тестовий контроль, розв'язання ситуаційних задач з невідкладних станів, виконання маніпуляцій, заміри, практичних навичок згідно з листком призначення і т. ін.).
- методичний та безпосередній керівники практики повинні стежити за дисципліною практикантів, виконанням графіка проходження практики, щоденно здійснювати контроль за веденням щоденників (їхнім змістом, якістю оформлення, відповідністю програмі).

Критерії оцінювання практики

Оцінку **«відмінно»** здобувач освіти отримує в тому випадку, коли повністю виконав програму практики, поданий звіт за структурою, обсягом і змістом відповідає вимогам програми практики. Основні положення звіту глибоко обґрунтовані, логічні.

Оцінка **«добре»** ставиться в тому випадку, коли здобувач освіти повністю виконав програму практики, звіт за структурою, обсягом і змістом відповідає вимогам. Основні положення звіту достатньо обґрунтовані, але є незначне порушення послідовності. Достатня старанність у виконанні, правильне оформлення. Захист звіту аргументований, але з деякими неточностями в другорядному матеріалі, які студент сам виправляє.

Оцінка **«задовільно»** ставиться в тому випадку, коли здобувач освіти повністю виконав програму практики, звіт відповідає вимогам програми практики, але має неточності за структурою і змістом. Основні положення звіту недостатньо обґрунтовані, є порушення послідовності. Посередня старанність у виконанні, зовнішнє оформлення задовільне. Захист звіту із значними помилками, які здобувач освіти виправляє сам або за допомогою викладача.

Оцінка **«незадовільно»** . Відсутня систематичність у роботі здобувача освіти, який виконав програму практики (більше50%) звіт відповідає вимогам програми практики, але має значні неточності за структурою і змістом. Основні положення звіту недостатньо обґрунтовані, мають порушення послідовності. Посередня старанність у виконанні, зовнішнє оформлення задовільне. Захист звіту з великими помилками і прогалинами, які студент не може виправити.

VII. ВИМОГИ ДО ЗВІТУ. ПІДВЕДЕННЯ ПІДСУМКІВ ПРАКТИКИ

Звітними документами є щоденник, який містить текстовий і цифровий звіти про виконання програми практики.

Відповідно до Наказу МОЗ України № 690 від 07.12.2005р. «Про затвердження Положення про організацію та проведення практики здобувачів освіти вищих медичних і фармацевтичних вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації» після проходження практики здобувачі освіти складають залік комісії, склад якої визначає заступник директора з навчально-виробничої роботи (завідувач практики) та затверджує директор навчального закладу. До складу комісії входять керівники практики від навчального закладу і від бази практики, викладачі спеціальних дисциплін. Залік з практики приймається на базах практики або у навчальному закладі.

VIII. ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

1. *Луцевич Л.Д.* Аналітична хімія - К.: Медицина, 2009
2. *Юзик Г.Ю.* Техніка лабораторних робіт - К.: Медицина, 2007
3. *Скляров А.І.* Біохімія з біохімічними методами досліджень - К.: Медицина, 2009
4. *Нікберг І.І.* Гігієна з основами екології - К.: Здоров'я, 2001
5. *Литвинова Г.О.* Гігієна з основами екології - К.: Здоров'я, 1999, 2000
6. *Литвинова Г.О.* Техніка санітарно-гігієнічних досліджень - К.: Вища школа, 1995
7. *Плотнікова А.С.* Практикум з клінічних лабораторних досліджень - К.: Здоров'я 2002
8. *Бойко Т.І.* Клінічні лабораторні дослідження - К.: Медицина, 2010
9. *Луцик Б.Д.* Клінічна лабораторна діагностика - К.: ВСВ Медицина, 2011
10. *Монастирська А.С.* Клінічні лабораторні дослідження - В.: Нова книга, 2007
11. *Люта В.А., Кононов О.В.* Мікробіологія з технікою мікробіологічних досліджень, вірусологія та імунологія - К.:Медицина, 2018
12. *Люта В.А., Кононов О.В.* Мікробіологія - К.: Здоров'я, 2008
13. *Люта В.А., Кононов О.В.* Мікробіологія з технікою мікробіологічних досліджень та основ імунології - К.: Здоров'я, 2006
14. *Губський Ю.І.* Біологічна хімія. - Київ -Вінниця: Нова книга, 2007
15. *Гематологія*: посібник / А.Ф. Романова, Я.І. Виговська, В.Є. Логінський та ін.; за ред. А.Ф. Романової. - К.: Медицина, 2006
16. *Запорожан В.М., Аряєв М.Л.* ВІЛ-інфекція і СНІД. - К.: Здоров'я, 2004
17. *Даценко І., Габович Р.Д.* Профілактична медицина. Загальна гігієна з основами екології. - К.: Здоров'я, 2004
18. *Кучеренко М.Є., Бабенюк Ю. Д., Войціцький В.М.* Сучасні методи біохімічних досліджень. - К.: Фітосоціоцентр, 2001
19. *Загальна* гігієна. Посібник для практичних занять / За ред. проф. І.І. Даценко, М.Б. Шегедин. - Львів: Світ, 2001